

הוציא לאור במוסד - דת' בי"ד
מוסד ספר 'מים עמוקים' סדר ב'
שייח' לאור במוסד אל'

ספר

מים עמוקים

ביאורים וחידושים
בספה"ק לוקוטי מוהר"ן

מכון
מעיינים
בנהלים

בעזרת השם יתברך

ספר

מים עמוקים

ביאורים וחיידושים במאמרי

הספר הקדוש

ליקוטי מוהר"ן

מהרב הקדוש אור האורות

'נחל נבע מקור חכמה'

מו"ה רבי נחמן מברסלב זיע"א

אשר חנני השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו

שמואל משה קדמד

בלאאמו"ד הרה"ח רבי אהרן ליב זצלה"ה

יוצא לאור ע"י

מכון 'מעינים בנחלים'

סיון ה'תשפ"ב

פעיה"ק ירושלים תובב"א

יד"ל ע"י
מכון 'מעינים בנחלים'
052-7643910

כל הזכויות שמורות

סדר ועימוד:
י.צ. סטאדיק

עיצוב כריכה ושערים:
שילוב

תורה כה

אחוי לן מנא

אות א

א) כי צריך כל אדם להוציא את עצמו מהמדמה ולעלות אל השכל. השכל היא הנשמה האלקית והיינו פנימיות השכל של האיש הישראלי, כמו שכתוב (איוב לב, ח) "ונשמת שדי תבינם", שהוא השכל האלקי (עיין לקו"מ סי' לה, ב).

כל התעוררות הבא לאדם לכסוף אל השם יתברך ולרוחניות ולהתרחק משרירות הלב, מהחומר והתאוות נמשך מצד השכל שהיא הנשמה.

ה'מדמה' טרם בירוורו הוא נטיית האדם לחומר וגשמיות הגוף, וממנו נמשכים הדמיונות והתאוות והבלבולים והמניעות והמדות רעות. והם הקליפה הקודמת לפרי וסובבת את הקדושה [כלשון רבינו להלן] של אדם, דהיינו שכלו ונשמתו האלוקית.

הילך לשון 'דרשות הר"ן' (דרוש העשירי) "יש באדם שתי כחות, האחד פונה אל צד המעלה ושם יש לו נטיה אליו בטבע. והשני הוא פונה אל צד המטה ואליו תשוקתו וכו'. הכח אשר פונה למעלה הוא הכח השכלי אשר הוא משתוקק לדברים השכליים והוא אוהב וחושק אותם וכו'. השכל מצד טבעו אוהב ה'

יתברך ונכסף למצוותיו וכו'. אבל מה שרוב בני אדם אינם מגיעים לזאת המעלה וכו' הוא מפני התנגדות הכח האחר הנטוע באדם שהוא פונה לצד המטה ויש לו שם נטיה טבעית היפך הכח השכלי והוא הדמיון אשר באדם, כי זה הכח פונה לעולם אל התאוות אשר ישתתף האדם בהם עם הבהמה, והחושים כולם נשמעים יותר לזה הכח מאשר נשמעים לשכלו וזה לשלש סיבות, אחד מצד הדמיון אשר ביניהם והוא שהדמיון והחושים כולם כוחות גשמיות והשכל עצם בלתי גשמי, וכל הדברים נמשכים יותר אחר דומיהם. והסיבה השנית שהדברים המדומים אשר תחת ממשלת הדמיון מוחשים נגלים והדברים המושכלים נסתרים ונעלמים. והסיבה השלישית מפני קדימת ממשלתו בזמן והוא כי התינוק מעת לידתו מושל דמיונו בחושיו ואין השכל מנהיג אותם עד שיעמוד על דעתו ובכחינה זה הצד ההגעה לאהבת ה' יתברך ויראתו הוא קשה אצל רוב האנשים" עד כאן דבריו.

מו"ה רבי נתן ב'ליקוטי הלכות' (שלוחין ה, א) מבאר שגם כח המדמה מקושר לשכל, זה לשונו "המדמה הוא שליח השכל, כי השכל רחוק מכל ידיעות הגשמיות, רק על ידי המדמה, שהוא כח השכל, על ידי זה מגיע להשכל ידיעת תוארי הגשמיות. ועל כן שם בבחינת המדמה שם עיקר הבחירה. כי בפנימיות השכל האמיתי אין שום בחירה כי

יתברך באמת בתמימות ובפשיטות ולהשליך לגמרי כל עניני החומר שהם התאוות והמדות הגשמיות, והעניינים הגשמיים המוכרחים לאדם יונהגו על ידי מדמה מבורר ומזוכך. וכשזוכים לזה, פנימיות השכל משפיע ומאיר במדמה ומקדש אותו שיוכל להבין ולהשכיל בתורה ובספרי היראה של הצדיקים שבכל דור ודור ויתגדל שכלו ויאיר בכל עת יותר ויותר ויזכה להרגיש בלבו גדולת הבורא ולכסוף אליו בכלות הנפש, כדברי רבינו במאמר 'אשרי העם - זרקא' (לקו"מ סי' לה, א) "וכשמתחילים להשתמש בו בהתבוננות עבודת השם אזי שכלו הולך וגדול", כי זה מהות ועצמות פנימיות השכל. כי דברי התורה ומצוותיה ודברי הצדיקים האמתיים הם בחינת המדמה דקדושה והם צמצומים ולבושים קדושים לבוא על ידם להשגות אלקות שהם עצם פנימיות השכל (עיין לקו"מ סי' ל).

וזה מה שרבינו אומר להלן שיש שלושת בחינות בשכל 'כח' 'פועל' 'נקנה', כי על ידי שבירת המדמה 'נתקומם תכונת שכלו, כי כשזה קם זה נופל, אבל השכל עדיין בכח', כי כדי להרגיש בלב גדולת השם יתברך בבחינת 'כי אני ידעתי' (עיין שיחות הר"ן א), שזהו ענין פנימיות השכל וזה התכלית, צריך להשתמש בכח המדמה בקדושה, היינו שיכניס שכלו החיצוני בלימודי התורה הקדושה וקיום מצוותיה, שזה בחינת שכל בפועל. וכל זמן שלא משתמש בשכלו החיצוני בפועל, אינו יכול לעלות לפנימיות השכל, כי שכלו עדיין בכח.

ובשווכה להכניס שכלו בלימוד התורה הקדושה ובספרי צדיקים ומתבונן בהם להבין דבר מתוך דבר, זה נקרא שכל בפועל, והם הכלים לקבל הארת השכל

פנימיות השכל האמיתי רחוק מכל התאוות הגשמיות ומכל המדות רק דבוק בשלימות בהשם יתברך. רק מחמת שאין להשכל תפיסה בהגשמיות כי אם על ידי כח המדמה שהוא שליח השכל כנ"ל על ידי זה כל כח הבחירה, כי בהמדמה יכולין להתאחז טעותים הרבה על ידי שהוא מדמה מילתא למילתא וכו' כי שם בהמדמה עיקר אחיזת הרע".

מה שרבי נתן מבאר שהמדמה הוא כח שכלי היינו חיצוניות השכל. אשר רבינו מכנה אותו 'מדמה שבלב'. ונראה כי הוא הממוצע בין פנימיות השכל הרוחני לגמרי לבין מדות הלב. כי לפנימיות השכל אין כל קשר לגשמיות, וחיבורו אליהם הוא על ידי המדמה. גם מדות הלב אי אפשר להם לפעול שום פעולה [אפילו לצד השלילה] אלא על ידי המדמה של השכל, כי עיקר ההנהגה הוא על ידי השכל.

וזה כוונת חכמינו ז"ל (בראשית רבה לד, י) "צדיקים לבם ברשותם", כי הם הכניעו את שרירות הלב, התאוות והמדות רעות שבלב לגמרי וזכו לברר ולזכך את המדמה ונעשה אצלם טפל וכלי ונכלל בשכל והנשמה. אך כשהולך אחר שרירות לבו, המדמה מתרחק מפנימיות השכל ונטפל ומתחבר אל המדות ותאוות הלב והוא נקרא המדמה שבלב. ועליהם אמרו ז"ל (שם) שהם ברשות לבם, והבן.

וזה מה שרבינו פותח את המאמר ש'צריך כל אחד להוציא את עצמו מהמדמה ולעלות אל השכל', היינו שיבטל את התאוות הבאים מכח המדמה שבלב ויעלה ויתחבר אל פנימיות השכל שענינו השתוקקות ודביקות בהשם יתברך בכל לב ובכל נפש ולעבוד אותו

לשכל הנקנה דהיינו להשיג דבר קיים בתורה ועיקר שלימות השגת השכל הוא כשזוכין להכניס ההשגה בתוך צירופי אותיות שהם בחינת עשרים ושתים אתון דאורייתא, דהיינו שיוכל לדבר ולגלות זאת ההשגה על ידי הדיבור שכלול מעשרים ושתים אותיות. כי כל זמן שאין יכול להכניס השכל בתוך אותיות הדיבור הוא נחשב בחינת שכל בכח. ועיקר מוציא מכח אל הפועל הוא כשמכניסו בתוך עשרים ושתים אותיות הדיבור, שזהו בחינת נופת טפונה שפתותיך. המובא שם בהתורה הנ"ל לענין זה עיין שם".

ד) ועיקר המעין החכמה מן המקדש יצא כי שם היו מקריבין הקרבנות שהם הבהמות וכח הדמיון כמו שכתוב זבחי אלקים רוח נשברה ששכירת הדמיון הם הקרבנות וכו' וכשיבנה בית המקדש או יתקיים ומעין מן המקדש יצא. רבינו מפרש 'מעין' על החכמה, כי 'מעין דא חכמה' (תיקוני זוהר תיקון יד, כט: (מובא בלקו"מ סי ת, ז. וסי' לד, ה). ומקדושת בית המקדש האיר אור החכמה בעולם. וכידוע ד'קודש' בכל מקום מרמז על חכמה ושכל. ולכן היו מקריבים שם הקרבנות להכניע המדמה שהוא היפך החכמה והשכל, כי קדושת הבית המקדש עזר להכנעת המדמה, כי באמת עיקר הכנעת המדמה הוא על ידי הארת השכל, כאשר יבואר לקמן במאמר שיכשזה קם זה נופל'.

ומה שלדברי רבינו תלו חכמינו ז"ל את הכנעת המדמה בשמיר, אין הכוונה שמהשמיר נמשך הכח להכניע את המדמה, אלא המשילו את הכנעת המדמה שהוא שרירות לב האבן לפעולת השמיר הבוקע את האבן. אמנם כח הכנעת המדמה נמשך מקדושת בית המקדש עצמו, כי מעין החכמה מן המקדש יצא.

הפנימי שהוא עצמות הנשמה. וכשמשיג בשכלו כל מה שיש ביד אנושי להשיג, אז שכלו שב שכל הנקנה, כי ידיעות התורה הם הכלים שעל ידם מתעורר הארת עצמות השכל הפנימי, שהיא עצמות נשמת האדם, כי זהו עצם האדם ממש מצד פנימיותו שזה נשאר חי וקיים תמיד והוא העולה ונכלל במקום שנכלל - כל אחד לפי ערכו - להנות מזיו השכינה, שזהו השגות אלקות בעולם הבא, עולם הנשמות, ששם בטלים כל עניני החומר, בבחינת (ברכות יז.) "העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' צדיקים יושבים וכו' ונהנין מזיו השכינה". וזה כוונת רבינו ש'עיקר קיומו של אדם לאחר מיתתו אינו אלא שכל הנקנה וזה השארותיו לאחר מיתה'. כי מה שזכה לעלות אל השכל ולהאיר את נשמתו שהוא פנימיות השכל זהו עצמות מציאותו באשר הוא אדם, וכמו כן זוכה לעלות ולהנות מזיו שכינתו יתברך לנצח נצחים.

ב) זה בחינת שמיר שעל ידו נבנע האבן. השמיר הוא כמין תולעת שהיו מראין אותו על האבנים הרשומות בדיו והן נבקעות מאליהם. ובו פתחו אבני האפור והחושן, כמבואר בגמרא (סוטה מח:): "כותב עליהם בדיו ומראה להן שמיר [על פני הדיון] מבחוץ והן נבקעות מאליהן כתאנה זו שנבקעת בימות החמה ואינה חסירה כלום".

ג) וזה בחינת נופת צופים בבחינת נופת טפונה שפתותיך שהוציא מתיקות שכלו מכח אל הפועל וזה שפתותיך הוא בחינת מוציא מכח אל הפועל שהוא בחינת הדבור. זה לשון מו"ה רבי נתן בליקוטי הלכות (מתנה ד [המיוסד על מאמר זה]) "וזהו בחינת כ"ב אתון דאורייתא, כי זהו שלימות השכל כשמוציאין אותו מכח אל הפועל עד שזוכין

ה) וכשיבנה בית המקדש אז יתקיים ומעין מן המקדש יצא. המשך הפסוק הוא "והשקה את נחל השטים". וברש"י (שם) "ומדרשו יכפר על עוון פעור". עיין 'ליקוטי הלכות' (עבודה זרה ג, א) שהעבודה זרה נמשך מכח המדמה כמבואר במאמר 'תקעו תוכחה' (לקו"מ תנינא ח). ולפי זה אתי שפיר דברי המדרש שכאשר יימשך מעין החכמה מן המקדש יתבטל כח המדמה שהוא שורש העבודה זרה ויכופר עוון פעור.

ואפשר דלכן נקרא 'נחל השטים' כי הרע של המדמה הוא בחינת כסילות ושטות, היפך החכמה. ותחילת הפסוק הוא "והיה ביום ההוא יטפו ההרים עסיס", ואפשר שמרמז על בחינת 'נופת צופים' שמוציא מתיקות שכלו מכח אל הפועל, בבחינת 'נופת טטופנה שפתותיך', בחינת הדיבור שמוציא מכח אל הפועל, כמבואר במאמר.

אות ב

ו) ודע שבכל עולם ועולם ובכל מדרגה ומדרגה יש שם דמיונות אלו וכו' וכשאדם נעתק ממדרגה למדרגה או צריך לו לילך דרך אלו הרמיונות כדי להגיע אל הקדושה. ובהמשך המאמר (אות ה) יבואר שהעצה לשבר את הקליפות הוא נתינת צדקה לעני הגון.

זה לשון מו"ה רבי נתן ז"ל ב'ליקוטי הלכות' (גביית חוב מהלקוחות ואפותיקי ג) "כי הדבר תמוה מאד איך באו ישראל לידי עוון זה אחר קבלת התורה שזכו אז למדרגה גבוה ועליונה מאד מאד להשגת נבואה פנים בפנים וכו'. ואיך יבואו אחר כך לידי חטא כזה. אך הוא

על פי הנ"ל כי בכל פעם שצריכין לעלות מדרגא לדרגא מתגבר מחדש המדמה שהם הקליפות וכו' ולפעמים כשאין האדם זוכה להתגבר לשבר מחדש כל הקליפות והדמיונות וכו' יוכל לפול מאד ח"ו בעת שצריך לעלות למדרגה השניה. ועל כן אמרו רבותינו ז"ל אל תאמין בעצמך עד יום מותך וכו'. ומזה נמשך שישאל באו לידי מכשול זה בסוף הארבעים יום שהיו צריכין לעלות למדרגה גבוה יותר ויותר ולא השתדלו לשבר מחדש את הכח המדמה עד שנכשלו".

המשך דברי מו"ה רבי נתן "ואז כשנתרצה ה' יתברך למשה צוהוה על מלאכת המשכן, דהיינו שגילה השם יתברך למשה העצה איך לזכות לשבר הקליפות והדמיונות שבכל מדרגה ומדרגה שהוא על ידי מלאכת המשכן, שהוא בחינת צדקה, נדבת לב, שעל ידי זה מאירין הגוונים עלאין שיש בכסף וזהב כדלהלן בפנים וכו', שזהו עיקר בחינת מלאכת המשכן, ששם היו מאירין כל הגוונים הקדושים, שזהו בחינת שלשה עשר דברים שנאמרו במלאכת המשכן שהם, זהב וכסף ונחושת ותכלת וארגמן וכו', שהם כלליות כל הגוונים הקדושים, שכולם היו מאירין על ידי מלאכת המשכן על ידי הצדקה ונדבת לב של כל אחד מישראל. ועל ידי זה זוכין לשבר הקליפות שבכל דרגא ודרגא. ועל כן היה המשכן הולך עמהם במדבר ממקום למקום, כי בכל פעם היו צריכין לטהר מקום חדש מקליפות [עיין לשון רבינו במאמר (אות ג) בביאור הפסוק 'כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו'] כפי המדרגה שהיו צריכים לעלות בכל פעם, שזהו בחינת מסעי בני ישראל במדבר ארבעים שנה, כי באלו המסעות של ישראל כלולים כל העליות של כל ישראל בכל הדורות מדרגא לדרגא שבכל

מדבש' והוא מכמה ספרי קדמונים בשינויים קלים]. ובספר 'אמת ליעקב' לאחר שמביא ענין זה כותב "ומאמר זה הובא בספר הפליאה והזכירו הרב הקדוש מוהר"ר שמשון מאסטרופולי ז"ל וימצא כתוב בכתבי הקודש של הרב הגדול מוהר"א הכהן ז"ל בעל ספר שבט מוסר ומדרש תלפיות".

עוד מובא בספר 'אמת ליעקב' לאחר שמביא שם את נוסח אמירת הסגולה, זה לשונו "אמרתי אעלה בזכרוני, כי אזכרה ימים מקדם, בהיותי בהר הקדש ירושלם תובב"א בא לידי ספר 'מפעלות אלהים' [המיוחס לרבי נפתלי כ"ץ ולרבי יואל בעל שם] קטן הכמות ורב האיכות ושם ראיתי מראות אלהים, פירוש על מ"ב מסעות אלו, דברי אלהים חיים, ואין ספק כי רוח אלהים דיבר בו. ויען כי הספר הזה לא נמצא אתי ואינו נמצא, כי כן יגעתי להוציא לאור סוד הזה כפי מה שהיה רשום בזכרוני מזה כמה שנים שלמדתי אותו וכו' [לאחר כמה תמיהות שמביא בשמו כותב] "אמנם הכל יובן בדרך ישר בהקדמה אחת שכתב רבינו הקדוש האר"י ז"ל דאלו המ"ב מסעות הם כנגד שם מ"ב [שבראשי התיבות של תפלת 'אנא בכח'] וכל כרך וכרך היה לו אחיזה באות של שם מ"ב וכו' דהיינו רעמסס שהוא כרך הראשון מהמסעות, יש לו אחיזה באות הא' [אנא] מן השם וכו' וכן על זה הדרך הב' באות הב' [בכח] והג' באות הג' [גדולת] וכו' אחד באחד יגשו. והנה ישראל שבאותו הדור שהיו דור דעה כבר נגלה להם רז זה שסדר הליכתם היה על סדר האותיות השם הנזכר והיו יודעים כל כרך וכרך באיזה אות היא אחוז והיו יודעים שהם עתידים לילך לכפר הרמוז לאות א' או לאות ב' וכו' אבל הספק שהיו מסתפקים הוא יען כי רובם ככולם מאותיות השם הזה הם כפולים יש

עליה ועליה שבכל דרגא צריכין לגלות הגוונים שעל ידי זה מטהרין את המקום והמדרגה מן הקליפות וכו', שזהו בחינת הקמת המשכן שהיו מקימין אותו בכל פעם בכל מסע ומסע כדי להאיר הגוונים עילאין שהיו מאירין במשכן, שעל ידי זה מטהרין כל המדרגות, שזהו בחינת מסעי בני ישראל".

הנה מובא בספרי קודש קדמונים נוסח אמירה של מ"ב מסעות ישראל לסגולה להנצל בעת מגפה. ודבריהם מקבלים משנה תוקף על פי דברי מו"ה רבי נתן שהבאנו, כי מובן מדברי רבינו במאמר ומדברי מו"ה רבי נתן בכל ההלכות המיוסדים על מאמר זה דקליפת המדמה הוא שורש כל הרעות והצרות שבעולם בכליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות. וקרוב מאד לומר על פי דברי רבי נתן שהבאנו, שיועיל גם כן אמירת נוסח המ"ב מסעות לסגולה לעליה מדרגא לדרגא ברוחניות, שיתבטלו כל הקטרוגים והמניעות והתגברות הקליפות בעת העליה. ועיין בדברי רבינו בהשמטות שאחר המאמר.

וראיתי כי טוב להביא את דברי הקדמונים בדבר סגולת אמירת נוסח המ"ב מסעות בזמן המגיפה, כי זכרון אחד עולה לכאן ולכאן ויועיל גם כן להבנת דברי מו"ה רבי נתן ז"ל.

וזה בא ראשונה מה שכתבו המקובלים בשם הרמב"ן זללה"ה "שכל כך היא מסוגלת קריאת המסעות הללו, שאם קורא אותם אות באות תיבה בתיבה בזמן מגיפה בר מינן מדי יום ביומו בהתמדה, מובטח שהוא נשמר וניצול מדבר וממגיפה ולא ישלוט בגופו ובמקום אשר הוא חונה שמץ מנהו". [לשון זה העתקתי מהגדה של פסח הוצאת 'מתוק

שלא נבררו הם המכים במגפה לאדם בר מינן". ומעתה מצינו טעם לשבח איך על ידי קריאת המ"ב מסעות יכולה היא שתגן אלף המגן לינצל מדבר וממגפה. והוא דמאחר דחולי זה בא מכח שלא הובררו ניצוצי הקדושה, אם כן על ידי קריאת המ"ב מסעות אלו שעל ידם עשו ישראל כמה בירורים ועל ידי הקריאה מתעורר אותו הבירור מחדש, על דרך וכו' ומה גם על ידי כוונת השם מ"ב שהוא להעלות הבירורים וכו' וכיון דנעשה הבירור ממילא רוחא דניצול מהמגפה כיון דהא בהא תליא זה, נראה לעניות דעתי שהוא טעם נכון".

והנה מדברי מו"ה רבי נתן בהלכותיו המיוסדים על מאמר זה עולה שכל כח קליפת המדמה להתגבר על האדם הוא על ידי הניצוצות הקדושים שנפלו אצלה. וכשמאירין הגוונים על ידי נתינת צדקה לעניים הגונים מתבררים הגוונים הנפולים ועולים וממילא מתבטלים הקליפות שכללותם הוא קליפת המדמה.

וזה מה שעשו ישראל בעת שנסעו המ"ב מסעות עם המשכן שבו היו כלולים כל הגוונים הקדושים, שעל ידי זה העלו כל הניצוצות שהיו שם. ועדיין צריך כל אחד מישראל לעבור באלו המסעות להעלות הניצוצות הפרטיים השייכים לשורש נשמתו, כדברי מו"ה רבי נתן ז"ל שהבאנו לעיל.

וזה לשון ספר דגל מחנה אפרים (מסעי ד"ה ויכתוב) "שמעתי בשם אדוני אבי זקני [הבעש"ט] זללה"ה כי כל המסעות היו מ"ב והם אצל כל אדם מיום הוולדו עד שובו אל עולמו. ולהבין זה כי מיום הלידה והוצאתו מרחם אמו הוא בחינת יציאת מצרים כנודע

מהם שתי פעמים ויש מהם שלש פעמים ויש ארבע פעמים ויש מהם שלא הוזכרו כי אם פעם אחת. ולכן תראה כי בתחילה קודם שילכו לרעמסס הרומז לאות אל"ף של שם, הלכו מאליהן ולא נסתפקו, יען שכבר ידעו שלא יש בזה השם כי אם אות אל"ף אחת. אבל כשרצו לילך לסוכות הרומז לאות ב' נסתפקו אם הוא לסוכות או לקהלתה או למוסרות יען כי השלש מקומות אלו אחוזים באות ב' וכו' ולא היו יודעים הסדר מי קודם בתחילה וכן על זה הדרך דוק ותשכח הכל בדרך ישר וכו', אלו דבריו [של ספר מפעלות אלקים] ז"ל ושפתיים יושק".

ואלו המשך דברי האמת ליעקב שם "והנה שם כתוב דנעלם ממנו טעמו של הקריאה, מה בצע באמירה זו ומה ענין זה לזה להיות סגולה קריאת המ"ב מסעות אלו להינצל מן המגפה. ולכאורה לפי הפשט ליכא שום רמז בזה. ולעניות דעתי נראה לומר לתת טעם כעיקר לזה וכו' אמנם יובן בהקדים מה שכתב הרב הגדול מוהרי"ח [החיד"א] ז"ל בספר הקדוש נחל קדומים בפרשה זו [מסעי] וזה לשונו ונקרא מסעות על שם שהיו מפייעין מסועות ומבררין ניצוצות הקדושה בין בדרך הילוכם ובין בחנייתם. והיו יושבים במסע זמן מה לפי שיעור ניצוצי הקדושה אשר שם והכל במדה ובמשקל ככל אשר ישית יוצר בראשית אל דעות. ותיבות אלה מסעי גימטריא גבורה, שהיה צריך גבורה להוציא לאור ניצוצות הקדושה מהמדבר הגדול והנורא. והמסעות הם מ"ב כנגד שם מ"ב וכל שם מ"ב להעלות. [ע"כ לשון החיד"א] וכו' עוד נקדים מה שכתב רבינו ז"ל בשער הכוונות והביא דבריו ב'משנת חסידים - מסכת תיקון המגפה דחולי זה בא מבירורי ניצוצי הקדושה שלא נבררו כל הצורך ואלו הקליפות

העליונה יהיה במעלה יתירה בעבודת ה' ובמעשים טובים, כי יש בחירה ולפי מידת העבודה כן עולה הנשמה ויורדת. ולפי זה יתכן שמצד שרשה הנשמה היא ממקום גבוה אך מצד המעשים תהיה במקום נמוך, למטה מזה שמצד נשמתו הוא במקום נמוך ממנו. וכידוע שהיו בעולם אנשים מפורסמים בעלי נשמות גדולות שנפלו מאד והטעו את העולם מאד [וכמרומוז במאמר 'איה' (לקו"מ תנינא סי' יב)]. אמנם מי ששורש נשמתו במקום גבוה, וגם מי שעלה לשם ע"י בחינת הרמה, כשהוא בוחר בטוב ועוסק בעבודת השם, בוודאי עבודתו עולה לו בנקל יותר, אף שגם הוא כאשר בא לעלות ממדריגה למדריגה עוברים עליו מניעות גדולות כפי המדריגה אליו הוא צריך לעלות.

והנה כל ענין זה לכאורה אינו שייך לכללות המאמר שעניינו הכנעת המדמה לעלות אל השכל, והוא רק כהקדמה למבואר בהמשך שכאשר האדם בא לעלות מדרגא לדרגא, קליפת המדמה מתגברת מאד ועובר עליו מה שעובר, מחשבות ובלבולים וכו'. ורבינו מלמדנו דעת כיצד להתגבר על המדמה. אך עדיין צריך להבין הלא גם בלאו הכי צריך כל אדם לילך ולעלות תמיד מדרגא לדרגא ואזי מתגברת קליפת המדמה כמבואר הרבה וכדברי רבינו בהשמטה בסוף המאמר. וכדברי מו"ה רבי נתן ב'ליקוטי הלכות' על מאמר זה שאסור לאדם לעמוד במדריגה אחת אלא צריך לעלות תמיד מדרגא לדרגא ומביא לכך את עצת רבינו של התגלות הגוונים וכו' לזכות להתגבר על המדמה. ואם כן מהו ענין ההרמה שמביא כאן רבינו.

אמנם עם הביאור דלעיל, יתכן דאף שעל כל העולה מדרגא לדרגא עוברים

ואחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה וכו' ובודאי נכתבו המסעות בתורה להורות הדרך הישר לאיש הישראלי לידע הדרך אשר ילך בו כל ימי חייו, ליסע ממסע למסע. וידוע שכל המסעות הם בחינות קדושים וטהורים, כמו ששמעתי מן אדוני אבי זקני זללה"ה וכו' קברות התאוה הוא בחינת החכמה, כי שם קברו את העם המתאוים, פירוש מי שבא למידת חכמה אזי בטל ממנו כל התאוות מרוב דביקותו בו יתברך. ומזה נבין לכלל המסעות שבוודאי הם בחינות קדושות ומעלות רמות. וכן גם כן תבערה, בוודאי היא בחינת קדושה. אך הם כאשר באו למקומות הללו נשתנה הדבר על ידי מעשיהם ונהפך להם ללא טובה, רחמנא ליצלן. כמו שמפורש בתורה קברות התאוה, וכן שאר מסעות, כי שם קברו כפשוטן, וכן בתבערה כי בערה במ אש ה'. ואם היו נוסעים ובאים למסעות הנ"ל ולא ישנו אותם במעשיהם, בוודאי היה מאיר להם כל מסע ומסע באור הגנוז בתוכו ודי בזה למבין".

אות ג

ז) ודע שאין שני בני אדם שוין זה לזה וכו' נמצא כשאחד רוצה לעלות ממדרגתו למדרגה עליונה אזי הולך ונעתק האדם העומד במדרגה העליונה והולך ונעתק למדרגה היותר עליונה כי אי אפשר שיהיו שני אנשים במדרגה אחת. הנה דבר זה הוא נעלם ונפלא מאד שהעומד במדריגה העליונה עולה למדריגה גבוהה יותר ללא עשייה של פעולה טובה ועבודה בקדושה ועולה מאליו כדי לפנות מקום לתחתון. ונראה שהוא מצד סדר מקום הנשמות שעומדות זו למעלה מזו, אך סדר זה אינו מכריח שהאדם שנשמתו ממדריגה

מתוקן אין יודעים כלל לתאר אותו יתברך בשבחים ותארים.

ונראה שהוא ענין דברי הזוהר שרבינו מביא במאמר 'להתחזק בכל פעם נגד היצר

הרע' (לקו"מ סי' עב) וב'שיחות הר"ן' (סי' א) על פסוק (משלי לא, כג) 'נודע בשערים בעלה' "כל חד לפום מה דמשער בלביה". זה לשון הזוהר (וירא דף קג.) "עלאי ותתאי אמרי ברוך כבוד ה' ממקומו, בגין דלא אתיידע ולא הוה מאן דיכיל לקיימא ביה, ואת אמרת נודע בשערים בעלה. אלא ודאי נודע בשערים בעלה דא קודשא בריך הוא, דאיהו אתידע ואתדבק לפום מה דמשער בלביה, כל חד כמה דיכיל לאדבקא ברוחא דחכמתא, ולפום מה דמשער בלביה הכי אתידע בלביה, ובגין כך נודע בשערים, באינון שערים, אבל דאתידע כדקא יאות לא הוה מאן דיכיל לאדבקא ולמנדע ליה", עכ"ל הזוהר. והוא המבואר בדברי רבינו שם (תנינא סי' ח) דמצד פנימיות השכל הוא יתברך מופשט לגמרי מכל השבחים והתארים, היינו 'בגין דלא אתידע ולא הוה מאן דיכיל לקיימא ביה'. אבל 'נודע בשערים' - כל חד לפום מה דמשער בלביה' היינו בחינת המדמה המבורר.

וזה מה שמבאר רבינו ב'שיחות הר"ן' (שם) דזה כוונת דוד המלך ע"ה בפסוק (תהלים קלה, ה) "כי אני ידעתי כי גדול ה'", "אני ידעתי דיקא, כי גדולת הבורא יתברך אי אפשר לומר לחבירו, ואפילו לעצמו אי אפשר לספר מיום ליום, לפי מה שמזריח לו ומתנוצץ לו באותו היום אינו יכול לספר לעצמו ליום שני הזריחה וההתנוצצות של גדולתו יתברך שהיה לו אתמול. ועל כן אמר 'כי אני ידעתי', 'אני ידעתי' דיקא. כי אי אפשר לספר כלל".

מניעות ובלבולים, ביותר ויותר עוברים בלבולים על מי שעולה ממדריגתו ללא עבודה כלל רק מפני שזה שלמטה ממנו מרימו ומעלה אותו ממדריגתו, כי לא עשה שום עבודה והכנה לזה.

ח וזה פירוש כסא כבוד מרום וכו' מקום מקדשנו צריך לקדש את המקום מחדש. פסוק זה מדבר ממעלת קדושת בית המקדש (עיין פסחים נד.) ורבינו מפרשו על הכנעת המדמה. כי מבואר במאמר ששורש הכנעת המדמה נמשך מבית המקדש, 'כי מעין החכמה מן המקדש יצא'. וזה מה שרבינו מפרש התיבות 'מקום מקדשנו', לקדש את המקום מקליפת המדמה, לקדש פירושה להמשיך חכמה הנקראת קודש שהוא היפך המדמה, ועל שם זה נקרא 'בית המקדש' 'כי מעין החכמה מן המקדש יצא'.

אות ד

ט ואי אפשר להכניע הקליפות היינו הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות שבמדרגה אלא על ידי גדולת הבורא וכו' וההתגלות גדולת הבורא הוא על ידי צדקה שנותנין לעני הגון. ב'ליקוטי הלכות' מבואר דהתגלות הגוונין היינו הארת החכמה שהוא היפך המדמה. ונראה לבאר על פי דברי רבינו במאמר 'תקעו תוכחה' (לקו"מ תנינא סי' ח) בסוף המאמר (ד"ה וזה פירוש תקעו) על פסוק 'ובמחוגה יתארהו', מבאר רבינו שכל התארים והשבחים שאנו מדמין אותו יתברך הם בבחינת המדמה, וכשהמדמה מבורר ומתוקן יכולים לסדר שבחים ותארים להשם יתברך. וכשאינן המדמה

בחינת גודל המעלה שאין למעלה ממנה שהוא התקרבות לצדיקים וליראים וכשרים אמתיים. כי הצדיקים האמתיים הם מודיעים לנו בכל פעם אוצרי מתנותיו הטובים שהוא יתברך רוצה ליתן לנו ברחמיו ומודיעים לנו בכל עת איך להכין את עצמנו לקבלם ונותנים לנו עצות איך לנקות ולטהר עצמנו ולבושינו מכל מה שנכשלנו עד הנה.

כי כל צדיק הדור הוא בחינת משה אשר השם יתברך מודיע על ידו לנו את כל המתנות טובות שרוצה לתן לנו, כמו שכתוב יודיע דרכיו למשה וכו', וכתוב אשר צווה את אבותינו להודיעם לבניהם. כי הצדיק האמת שבכל דור הוא חופר בארות ומעינות חדשות, מעינות הישועה שאינם פוסקין, באופן שיוכלו לטהר בהם כל הפגומים והמלוכלכים והמתועבים שבעולם ולהתרפאות בהם מכל מיני חלאים ומכאובות רעים בגוף ונפש ולהתרחץ ולהתבשם על ידם בכל מיני ריחות טובות. כי השם יתברך מודיע דרכי טובו וחסדיו הנפלאים לצדיק האמת, כי הוא יתברך ממשיך חסדים חדשים בכל דור ודור ועושה חסד חנם בכל דור ודור.

ובל זה כלול ומרומז בסוף התורה הנ"ל, מה שכתוב שם שכדי להכניע הקליפות שבכל מדרגה הוא על ידי שמחה של מצוה, על ידי שיזכור חסדו הגדול שזכה להתקרב להשם יתברך ולצדיקים וכו' כנ"ל, עין שם. כי כל מי שרוצה לגשת אל הקודש להתקרב להשם יתברך ולתורתו מתגברין ומתפשטין [הקליפות] נגדו בכל פעם מאד מאד, וכל מה שרוצה להתחזק ולהתגבר מתפשטין כנגדו יותר ויותר, בבחינת פשוטהו ולא עיל לתרעא הנאמר בהתורה הנ"ל, שהסטרא אחרא שהם הדמיונות והתאוות והבלבולים והמניעות וכו' וכו' מתפשטים נגדו בכל פעם מאד מאד

ונראה דמה שקורא רבינו התגלות הגוונים שעל ידו התגלות גדולת הבורא יתברך, זהו בחינת 'נודע בשערים בעלה - כפום מה דמשער בלביה'. שהוא השגת המדמה המבורר שעל ידו יכול לתאר את הקדוש ברוך הוא בתארים ושבחים, שמשגי גדולתו ותפארתו בבחינת 'כי אני ידעתי'. וזה 'בשערים', היינו המדמה המבורר.

ועיין שם במאמר 'להתחזק בכל פעם נגד היצר הרע', זה לשונו 'ומי שזוכה לשער בלבו את גדולת השם יתברך בוודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנסיון ואין צריך שום התגברות על זה'. והוא המבואר במאמר דילן שעל ידי הארת הגוונים נכנעים הקליפות היינו הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות שבמדרגה.

וזוכין לזה על ידי נתינת צדקה לעני הגון, כמבואר במאמר, כי על ידי הצדקה מעוררים הגוונים, היינו בחינת 'אני ידעתי' ועל ידי הארה זו מתבטלים כל הקליפות וכוחות הרע שנאחזים ברע שבמדמה.

(י) ואי אפשר להכניע הקליפות היינו הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות שבמדרגה אלא על ידי גדלות הבורא וכו' והתגלות גדולת הבורא הוא על ידי צדקה שנותנין לעני הגון. ולהלן מבואר שכדי להכניע הקליפה המסבכת את המדריגות צריך לעורר שמחה של מצוה על עצמו, שיזכור שזכה להתקרב להשם יתברך וזכה להתקרב לצדיקים המקרבים אותו להשם יתברך. ושמחה זו שוברת את הקליפה ונכנס למדריגה.

זהו לשון מו"ה רבי נתן ז"ל ב'ליקוטי הלכות' (מתנה ד, ח-ט המיוסדת על מאמר זה) "וזהו

ואינם מניחין אותו ליכנס לשערי הקדושה. ומחמת זה רבים נכשלו ונפלו כי בתחילה התחילו קצת להתקרב להשם יתברך ועסקו בתורה קצת וכו' אבל אחר כך על ידי עוצם ההתפשטות וההשתטחות הנ"ל של המניעות והתאוות והבלבולים וכו' שהתפשטו כנגדם מאד בכל פעם, על ידי זה טעו בעצמן כאלו אפס תקוה חס ושלוש ונתרחקו כמו שנתרחקו.

ובאמת טעו הרבה בזה כמו שאמר אז אדמו"ר ז"ל שבזה טועין החסידים הרבה, מה שסוברין שהתגברות התאוות נגדם הוא מחמת שנפלו ממדרגתם. לא כן הוא, אדרבא, מחמת שצריכים לעלות מדרגא לדרגא, על ידי זה מתגברים ומתפשטים כנגדם הדמיונות והתאוות וכו' כל כך.

אך עיקר העצה לזה שיזכיר את עצמו בכל עת גודל חסדו וטובו הגדול של השם יתברך ואל ישכח כל גמוליו ויזכור היטב את כל החסד הגדול שעשה השם יתברך עמו ולא עשהו גוי וקרבו להישרים ותמימים היונקים מצדיקי אמת וישמח מאד בכל הנקודות טובות שזיכהו השם יתברך מעודו, ועל ידי זה יזכה להתגבר בכל פעם נגד גודל ההתפשטות של הקליפות שמתפשטים בכל דרגא ודרגא ויעבור לבטח עליהם.

ובשנדרקן בדברי אדמו"ר ז"ל שבתורה הנ"ל, נמצא שגם עצה הזאת הוא בחינת עצה הראשונה שכתב שם שלהתגבר נגד הקליפות שבכל דרגא הוא על ידי התגלות גדולת הבורא שהוא בחינת הכוונות של הודו שאז עולין מעשיה ליצירה ואז מזכירין גדולת הבורא, עיין שם.

וזהו בעצמו בחינת העצה השניה הנ"ל, דהינו לשמוח בחסדו וטובו הגדול יתברך. כי כל מה שזוכרים ומגלין חסדו וטובו יתברך

נתגלה גדולתו ותפארתו יתברך יותר ויותר. כי עיקר גדולתו של יוצר בראשית הוא בחינת החסד הגדול שהוא עושה עמנו בכל עת בכל דור ודור, כי מדת החסד נקרא גדולה, כמו שכתוב לך ה' הגדולה, זה חסד כידוע, וכל מה שנתגלה חסדו יותר נתגלה גדולתו יתברך יותר. על כן כשאדם משמח את עצמו בשמחת ישראל ומזכיר את עצמו חסדיו ונפלאותיו שעשה עמו ומאמין בחסדיו וטובו הגדול שעדיין יש לו תקוה תמיד כאשר הודיעונו צדיקים האמתיים, על ידי זה נתגלה גדולת הבורא יתברך, כי זה עיקר גדולתו כנ"ל, ועל ידי זה מכניע ומשבר הקליפות שבמדרגה שמתפשטים כנגדו וזוכה לבטלם ולבוא למדרגה השניה. וכן בכל פעם."

וזה לשונו בהלכות חוקות העכו"ם (ב, ד) [המיוסד גם הוא על מאמר זה] "וזה שכתב רבינו ז"ל שעל ידי השמחה ששמחים על שזכה להיות מזרע ישראל ולהתקרב לצדיקים אמתיים, על ידי זה משברין המדמה, שהם המניעות שבכל מדרגה שבקדושה וכו', עיין שם. כי על ידי שמשמח עצמו בשמחת ישראל על שזכה להיות מזרע ישראל, על ידי זה נתגלה החן וההתפארות והגוונין של ישראל, שזהו עיקר גדולת הבורא יתברך. ועל ידי התגלות הבורא, על ידי זה נכנעין המניעות שהם כח המדמה, כי באמת אינם מניעות כלל, רק שהם נדמים למניעות עד שקשה לשברם. אבל על ידי שמפארין ומשבחין ומחבבין החן והחשיבות וההתפארות של ישראל ומשמחין עצמן בזה שלא עשני גוי, על ידי זה נתגלין ההתפארות של ישראל, בחינת ישראל אשר בך אתפאר, שהם הגוונין עלאין, שהם גדולת הבורא יתברך, שעל ידי זה עיקר הכנעת המדמה כנ"ל."

שבא לעלות מתעורר היצר נגדו וקליפת המדמה מתפשט מחדש מולו כדי למנוע ממנו לעלות מדרגא לדרגא, על זה אומר רבינו דנתינת צדקה לעני הגון יעורר התגלות הגוונין וגדולת הבורא ויועיל לו להכניע המדמה ולעלות מדרגא לדרגא. אבל בתחילת הדרך מוכרח שיהיה יגיעה ועבודה להכנעת התאוות.

לפי זה יש להתבונן בהא דאומר רבינו בתחילת המאמר (אות א) דכל שלא הכניע האדם את המדמה, אין השכל שלו אפילו בגדר 'שכל בכח'. וכל עוד יש לאדם נטיות רעות [תאוות, בלבולים, מחשבות רעות] שהם כח המדמה, אין שכלו פועל בו כלום, כי 'כשזה קם זה נופל' ורק אחר הכנעת המדמה נתקומם תכונת שכלו דקדושה ויכול להשתמש עם שכלו ולעלות מדרגא לדרגא. אם כן יקשה מאין יקח האדם בתחילה כח ללחום ביצרו ולהתגבר על תאוותיו, הלא גם לזה צריך הסכמה שכלית להבין ולהחליט לקבל עליו עול העבודה, הלא מבלי שכל אין כלום כידוע.

אמנם מדברי מו"ה רבי נתן (הלכות שלוחין) שהבאנו לעיל (אות א) משמע דגם מי שטרם הכניע ובייר את כח המדמה יש בו כח שכלי כלשהו להבין שצריך לבחור בטוב וללחום ברע ולהתגבר על נטיותיו החומריות, אלא שמלחמה זו בתחילת הדרך קשה מאד וצריך הרבה תפילות ובקשות להשם יתברך שיזכה להתגבר על יצרו. כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוכה נב): "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ואלמלא הקדוש ברוך הוא שעוזר לו אינו יכול לו". ובמאמר המתחיל 'מה שהעולם רחוקים' (ליקו"מ תנינא סי' י) אומר רבינו "מה שהעולם רחוקים מהשם יתברך ואינם מתקרבים אליו יתברך הוא רק מחמת שאין

יא) ואי אפשר להכניע הקליפות היינו הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות שבמדרגה אלא על ידי גדלות הבורא וכו' וההתגלות גדולת הבורא הוא על ידי צדקה שנותנין לעני הגון. זה לשון מו"ה רבי נתן ז"ל ב'ליקוטי הלכות' (חנוכה א, א [המיסוד על מאמר זה]) "ואי אפשר להתחיל בעבודת השם יתברך כי אם כשיש לו מתחלה מלחמה לשבר כח המדמה וכו' שמתפשט על האדם ורוצה למנעו ולהעבירו מתורת השם ח"ו וכו' ואחר כך כשזוכה להתגבר ולשבר כח המדמה כנ"ל וכו' שזוכין לעלות אל השכל וכו' אסור לעמוד על מדרגה אחת, רק צריך להוסיף קדושה בנפשו בכל יום ויום ושיהיה שכלו מוסיף והולך בכל יום ויום וכו' ואחר כך כל מה שהולך ומתקדש יותר, כל העבודות של כל הימים מקבלים כח מההתחלה וכו' כי כל ההתחלות קשות [עיין שם שמפרש עם זה ענין חנוכה ומלחמת יון שקודם חנוכה וענין הדלקת נרות חנוכה שבל יום מוסיף והולך] וזה שאומרים הלל בחנוכה זה בחינת שבח השם יתברך כדי לגלות גדולת הבורא יתברך שמו, כדי להכניע כח המדמה שמתפשט בכל פעם שרוצין לעלות מדרגא לדרגא כנ"ל. וזה בחינת הצדקה שמרבין ליתן מעות חנוכה לעניים".

מבלל דבריו הקדושים [כאן ובשאר ההלכות המיוסדים על מאמר זה] עולה שרבי נתן הבין בכוונת דברי אדמו"ר זיע"א דהסגולה של נתינת צדקה לעני הגון להכנעת כח המדמה וביטול התאוות המדומות מועיל רק אם יקדים תחילה להילחם ביצרו ובתאוות, שיחגור כלי זיין ויצא למלחמה ביצר הרע וכת דיליה ביגיעה ועבודה ואחר שהכניע את המדמה שלו ורוצה לעלות מדרגא לדרגא להשיג השכל דקדושה יותר ויותר, ובכל פעם

להם ישוב הדעת ואינם מיישבין עצמן. והעיקר להשתדל ליישב עצמו היטב מה התכלית מכל התאוות ומכל עניני העולם הזה, הן תאוות הנכנסות לגוף, הן תאוות שחוץ לגוף כגון כבוד, ואז בוודאי ישוב אל השם". והנה 'ישוב דעת' זה היא בוודאי הארה שכלית שבכוחה לעורר את האדם ללחום ביצרו עד שיזכה להכניע את המדמה ולשוב אל השם יתברך ולעלות מדרגא לדרגא. והארה שכלית זו באה בוודאי מכח השכל האלקי ששוכן בכל אחד ואחד מישראל, כדברי רבינו במאמר 'אשר העם-זרקא' (לקו"מ ס"ו לה, א) "ישראל הם עם קדוש וכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק אלוה ממעל שהוא בחינת חכמה וכו' אבל בשעת הולדה השכל מצומצם אצל כל אחד ואחד. וכשמתחילים להשתמש בו בהתבוננות עבודת השם יתברך אזי שכלו הולך וגדול". ומצד הנשמה השוכנת באדם שהיא חלק אלוה ממעל בוודאי שתתנוצץ לו באמצעות המדמה [שהוא הכח התחתון של השכל, כדברי מו"ה רבי נתן ז"ל] להבין שכדאי וכדאי לוותר על תאוות העולם הזה בשביל חיי העולם הבא הנצחי. אלא שלערך קדושת השכל ועוצם אורו, אין הארה שכלית זו מכונה אפילו בשם 'שכל בכח', שאליה זוכים רק לאחר הכניעת המדמה ואז זוכה להארה גדולה בגדולת הבורא [כדלהלן] וגם בה ישנם מדרגות רבות זו למעלה מזו. ונגדה כל התאוות והשאיפות החומריות בטלן ומבוטלים.

(יב) כמוכא בכוונות של הודו לה' קראו בשמו שזוה המזמור נתקן להכניע הקליפות שביצירה. מבואר שכדי להיכנס לשער הקדושה שבכל דרגא ודרגא צריך קודם להודות לה' ולגלות גדולותיו, בחינת הודו לה', ובזה מכניעים את המדמה ואז יכולים

ליכנס לשער הקדושה שהוא הארת השכל, מעין החכמה.

אפשר דזה מרומז בפסוק (תהילים ק, ד) "בואו שערינו בתודה", כי אין לבא בשער המלך, שערי הקדושה, כי אם בתודה והודאה, בחינת הודו לה', לגלות גדולות הבורא.

עם זה יובן מה שתיקנו חכמינו ז"ל לומר מזמור זה - 'מזמור לתודה' - תיכף אחר 'ברוך שאמר', כי שם מתחיל עולם היצירה דלכך אומרים לפניו הודו לה', להכניע הקליפות שביצירה כדי להכנס לשער הקדושה של יצירה. ואומרים תיכף 'בואו שערינו בתודה', שעל ידי התודה שאמרנו, היינו הודו לה', אנו זוכים לבא בשערינו.

ולחלן (אות ה) אומר רבינו "גם דע שכדי להכניע הקליפות וכו' צריך שיעורר שמחה של מצוה וכו' ועל ידי השמחה הוא משבר הקליפות", וזה שאומרים תיכף (שם פסוק ב) "עבדו את ה' בשמחה".

יג) והתגלות גדולות הבורא הוא על ידי צדקה וכו' כי עיקר הגדולה והפאר הוא התגלות הגוונים וכסף וזהב הן הן הגוונים. בזוהר המצוין בפנים (אחר התיבות ישעו אל ה', יתרו ז':) מבאר הפסוק "כי גדול אתה" בחינת כסף "וגדול שמך בגבורה" בחינת זהב. הרי דכסף וזהב, שהם הגוונים, הם גדולות הבורא, וכידוע שכסף וזהב בשרשם הם ממדות חסד וגבורה והבן.

יד) והתגלות גדולות הבורא הוא על ידי צדקה שנותנין לעני הגון. עיין 'ליקוטי הלכות' (עבודה זרה ג, ד ועוד) שמו"ה רבי נתן נוקט הלשון 'על ידי ריבוי הצדקה לעניים

הגונים'. ונראה דרבי נתן הבין בדברי רבינו דלא סגי בנתינת צדקה פעם אחת או אפילו כמה פעמים אלא דצריך לזה ריבוי צדקה לעניים הגונים, דאז יש כח למעשה הצדקה שלו לזכך את מוחו עוד ועוד עד שיזכה למוח מזוכך בדרגא זו שתבטל ממנו הרע שבמדמה.

טו) והתגלות גדולות הבורא הוא על ידי צדקה שנותנין לעני הגון כי עיקר הגדולה והפאר הוא התגלות הגוונים וכסף וזהב הן הן הגוונים כי גוונים עילאין בהם וגוונים עילאין המלוכשים בכסף וזהב אין מאירין אלא כשבאים לאיש הישראלי כי שם מקומם ונבללים זה בזה ומתנהרין אלו הגוונים בבחינת ישראל אשר בכך אתפאר. מה שהתגלות הבורא הוא על ידי נתינת צדקה לעני הגון, כי הממון הוא תוקף הישות ונתינת צדקה הוא כעין הכרזה שהוא מבטל הישות של הממון ומכיר שכל ממונו ורכושו שייך להשם יתברך, כמאמר 'לי הכסף ולי הזהב', ואינו רואה בממון רק חיות הנמשך מאין סוף ברוך הוא שהוא שורש כל התמונות והישות [והיינו התגלות גדולת הבורא]. ועל ידי זה מתעלה הממון אל ה' ונתוסף בו הארה שהוא הארת הגוונים, הארת אין סוף בתוך הישות. וידוע מהבעל שם טוב דממונו ורכושו של האדם קשורים בנפשו (ועיין בלקו"מ סי' סח), לכן כאשר נתעלה ממונו מתעלה גם נפשו.

עוד אפשר, כי הלא תוקף הישות של הממון הוא ענין תאוות ממון שהוא תוקף המדמה שאינו מבורר [כדאיתא ב'ליקוטי הלכות']. וכאשר האדם מתגבר ומפזר ממונו לצדקה שעל ידי זה משבר תאוותו, כמבואר במאמר 'אשרי השגחה' (לקו"מ סי' יג). ממילא מתגבר פנימיות קדושת הממון שהוא אור צח ומצוחצח ונכנע המדמה ומאיר השכל שהוא

הארת הגוונים. כי הגוונים העילאין הם החיות הפנימי של הממון ואינם מתגלים אלא כשמשמש עם הממון בקדושה ולצורך מצווה [ועיין במאמר 'גברא דבעי איתתא' (לקו"מ סי' כט, ט) דצדקה הוא תיקון הכללי של הממון, ג"ד].

והנה צריך להבין הא דרבינו מדגיש הצורך ליתן הצדקה לעני הגון דווקא, הלא בהרבה מאמרים מדבר רבינו מנתינת צדקה ובשום מקום אין מזכר למי לתת הצדקה, כי ממילא מובן שהמובחר הוא ליתן לעני הגון. ומאי שנא הכא שרבינו מפרש ליתן לעני הגון. על כרחך צריך לומר דהעני ההגון הוא חלק מתיקוני המאמר כי רק על ידו יתגלו הגוונים שבממון, כי העובד את ה' יתברך כראוי וכנכון מעורר קדושת הממון שלו בשורש, וכשהעני אין לו די מחסורו נמנע ממנו לעבוד את השם, כי אם אין קמח אין תורה, וכשמקבל את הצדקה הוא מתחזק בעבודת השם ונתחדש הארה חדשה בממון זה ועל ידי זה מתנהרין הגוונים גם בממון של נתן הצדקה, כמבואר במאמר דעיקר הפאר הוא התכללות הגוונים זה בזה וכמבואר באריכות ב'ליקוטי הלכות'.

עוד אפשר, כי מבואר ב'ליקוטי הלכות' שהאדם הרוצה להתקרב אל השם לפעמים מתגברים עליו מניעות ובלבולים הבאים מקליפה חזקה שהיא למעלה ממדריגת האדם בקדושה ואין בכח האדם בעצמו לעמוד בזה וצריך סיוע והעני ההגון מסייעו בזה.

ולפי זה אפשר דהעני ההגון גם הוא צריך להיות במדריגה שהיא למעלה ממדריגת נתן הצדקה, כדי שיוכל לסייע לו

נמשכין כולם. כי כל התמונות והדמיונות נמשכין מהאין סוף, שאין בו תמונה, כמו שמבואר בהתורה 'אנכי ה' אלקיך' (לקו"מ סי' ד), עיין שם".

ונעתיק מקצת דברי רבינו שם, זה לשונו "וכל הדברים והישות שבעולם הם ממלכות, כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקדוש ברוך הוא שיתגלה מלכותו בעולם ועל ידי זה ברא את העולם מאין ליש וכל הרצונות, היינו התמונות וכל הישות מקבלים חיותם מרצון אין סוף וכו', וזה בחינת התפשטות הגשמיות. כי כשרוצה להכלל ברצון אין סוף צריך לבטל את הישות שלו. וזהו שכתוב בזהר שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנחה שאז התגלות רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף שכל הרצונות מקבלין חיותם ממנו. וזה מחמת שביטל משה כל ישותו וכו', וזה ולא ידע איש, אפילו משה לא ידע, כמו שאמרו רבותינו ז"ל, כי נתבטל לגבי אין סוף וכל זה היה במותו. אבל בוודאי גם בחייו היה לו התפשטות הגשמיות והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת והחיות רצוא ושוב, כי הקדוש ברוך הוא רוצה בעבודתנו, כמו שאומרים ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חומר, ובשביל זה צריך שלא ישאר כן אלא עד עת שיבוא הקדוש ברוך הוא בעצמו ויטל נשמתו. וזה שאנו רואים שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפילה ואומר כמה תיבות בהתלהבות גדול, זה בחמלת השם עליו שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו. וכשרואה אדם ההתנוצצות הזאת, אף על גב דאיהו לא חזי מזליה חזי, תיכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשיעור התגלות אין סוף לפי מנין התיבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התיבות אומר בדבקות

להתגבר ולעמוד בנסיונות הקשות שהם למעלה מכוחו. ולכן בענין כזה טוב ליתן הצדקה למובחר שבענינים, היינו לצדיק בעצמו, כדאיתא במאמר 'אנכי ה' אלוקיך' (לקו"מ סי' ד) סגולת נתינת צדקה לצדיק.

טז) כי עיקר הגדולה והפאר הוא התגלות הגוונים וכסף וזהב הן הן הגוונים כי גוונים עלאין בהם. הכסף והזהב בשרשם ובפנימיותם הם סוד המדות חסד וגבורה [כמבואר בזוהר המובא במאמר להלן]. וכששני מידות אלו נכללים יחד הם סוד מדת תפארת, בחינת פאר וגדולה. וכל עשר הספירות נכללים בשלושת הקווים ימין שמאל ואמצע, והם סוד חסד גבורה תפארת. והן הן הגוונים והתארים של הבורא יתברך שמו, היינו הכרת גדולת הבורא יתברך בבחינת נודע בשערים בעלה כאמור לעיל.

וזה לשון מו"ה רבי נתן ב'ליקוטי הלכות' (עבודה זרה ג, ב) "כי יש באדם כח השכל וכח המדמה. וזה הכח המדמה הוא גם כן כח מהשכל, דהיינו כח התחתון של השכל, שהוא הכח המדמה והמצייר בדעתו כל הדברים הגשמיים וכל המלאכות והוא מביא כולם לתוך המח והשכל. ומי שיש לו כח השכל האמתי הוא צריך להגביר השכל על המדמה, דהיינו שיפשיט כל דבר מגשמיותו ויבין מתוכו גדולת הבורא יתברך עד שיפשיט דעתו מגשמיות הדבר שנצטייר בדעתו, שהוא בחינת המדמה, וישוב לכח השכל האמת להכלל באין סוף שהוא הבורא יתברך. כי זה עיקר השכל האמת לדעת ולהכיר אותו יתברך, לבטל כח המדמה המלוכש בגשמיות העשיה ולעלות אל השגת השכל האמתי להכיר את הבורא יתברך שהוא למעלה מכל התמונות והדמיונות שבכח המדמה שממנו

חד כפום מה דמשער בלביה'. וגם בזה ישנם מדרגות עד אין סוף. וזהו ענין הארת הגוונים המבואר כאן במאמר שעל ידי זה נתגלה לו גדולת הבורא יתברך ומתבטלים הדמיונות והקליפות והתאוות שנאחזים בחלק הרע שבמדמה שאינו מבורר.

והנה כסף וזהב וממון ועשירות הם תוקף הישות שבבריאה כי על ידם יכול האדם להגיע אל כל הענינים הגשמיים כפי חפץ לבבו ותשוקתו. וכשלא זוכים נאחז בהם תכלית הרע של המדמה. אך באמת נמצא בהם ובכל הישות שבבריאה גוונים עילאין והוא אור וחיות אלקותו יתברך המחיה את כל הדברים שבעולם וכפי מה שהאדם מזכך עצמו מגשמיותו ומשתמש בממונו ורכושו הגשמיים בקדושה ובטהרה לצורך עבודת השם יתברך, אז ממנו וכל רכושו הגשמיים מתקדשים ויכול לראות דרכם גדולת הבורא יתברך שמו ולהתקרב על ידם דייקא אל השם יתברך 'לדבקה בו' כדברי מו"ה רבי נתן [בהלכות עבודה זרה שהבאנו לעיל].

וזו מה שרבינו אומר כאן שעל ידי נתינת צדקה מממונו לעניים הגונים מאירים הגוונים בכל ממנו ונתקרב על ידי ממנו אל השם יתברך. כי כשנותן צדקה לעניים הגונים הוא מגלה שהכל שייך לבורא יתברך בבחינת 'לי הכסף ולי הזהב' והשם יתברך מתפאר בזה עד שהאדם זוכה לראות גדולת השם יתברך בבחינת 'נודע בשערים בעלה' וכל הקליפות והרע בורחים ממנו ומממונו ונשארים בקדושה ומגלים מלכותו יתברך שזהו תכלית הישות.

יז) כי עיקר הגדולה והפאר הוא התגלות הגוונים ובסוף וזהב הן הן הגוונים כי

גדול ובמסירת נפשו ובבטול כוחותיו". וזה ענין התפשטות הגשמיות המוזכר בדברי רבינו (שם) לעיל, והוא גם מה שמובא בשולחן ערוך (אורה חיים צח, א) "וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונים בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמות ולהתגברות כח השכלי עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה".

המובן מכל האמור, מדברי רבינו במאמר 'אנכי ה' אלוקיך' ומדברי מו"ה רבי נתן שהבאנו בענין שתי כוחות שיש בכל אחד מישראל, כח השכל מצד הנשמה הקדושה בבחינת 'ונשמת שדי תבינם', והיא רוחנית לגמרי שאין לה שום תפיסה בענינים גשמיים, ולכן מוכרח האדם שיהיה לו כח המדמה, כלשון מו"ה רבי נתן בהלכות שלוחין, שהשכל רחוק מכל ידיעות גשמיות ורק על ידי המדמה שהוא הכח השני, התחתון יגיע לשכל ידיעת תארי הגשמיות, ושורש דבר זה הוא עצם הבריאה שעיקר שרשה וחיותה הוא אור האין סוף המושלל מכל עניני גשמיות, ומדת המלכות שהיא תכלית הבריאה, כל מציאותה היא הישות והתמונות, ולזה ברא השם יתברך את הישות, כי מדת המלכות שענינה היא לעבוד את השם יתברך שייך רק על ידי הישות, כמו שאומרים 'ואבית תהילה מגושי עפר ומקרוצי חומר'. וזה כנגד בחינת המדמה המבורר שרק בצירוף שני הכוחות שייך ענין תורה ותפילה ועבודת השם וקיום מצוותיו יתברך, כי השכל בעצם הוא רוחני לגמרי ולא שייך אצלו שום תארים גשמיים, וכאשר האדם מזדכך ומזכך את ארבע יסודותיו עד שלא נשאר בהם שמץ רע [כמבואר במאמר 'אנכי ה' אלוקיך'] מזדכך ומתברר המדמה שלו ואז הוא בבחינת 'כי אני ידעתי כי גדול ה'', 'נודע בשערים בעלה' - כל

כתאנה זו שנבקעת בימות החמה ואינה חסרה כלום וכבקעה זו שנבקעת בימות הגשמים ואינה חסרה כלום". הרי ששמות בני ישראל נכתבו על אבני החושן והאפוד על ידי השמיר דייקא שהוא המכניע את לב האבן המדמה ואז מתנהרין הגוונים ונעשים בגדי ישע.

ומה נפלאים דברי מו"ה רבי נתן שהכתב של אותיות הקודש מכניעים את המדמה בבחינת "כתוב זאת זכרון בספר" כי השכחה בא מהמדמה. ופשיטא דכן הוא בכתיבת שמות שבטי ישראל שהם עצמם סוד הגוונים.

יט) וכסף וזהב הן הן הגוונים וכו' וכשמתנהרין הגוונים אזי הקדוש ברוך הוא מתגדל ומתפאר בהם בבחינת לי הכסף ולי הזהב ונעשה מהם בגדי ישע, ישע אסתכלותא. בזוהר המצוין שם (יתרו ז'): איתא "לא תעשון איתי אלהי כסף ואלהי זהב, אמר רבי יוסי מאי טעמא, משום דכתיב לי הכסף ולי הזהב, אף על גב דלי הכסף ולי הזהב לא תעשון אתי, אתי כלומר אותי". וביאור מתוק מדבש' מבאר בשם המפרשים דרבי יוסי מקשה מדוע כתוב אלהי כסף ואלהי זהב ולא כתב אלהים אחרים סתם. ומתרץ דבא לאשמועינן דאף שכתוב לי הכסף ולי הזהב שכסף וזהב רומזים על מדת החסד ומדת הגבורה שהם מדותיו של הקדוש ברוך הוא, לא תפריד ותעשה שתי רשויות, שתי אלהות, אחת הנהגת החסד ואחת הנהגת הגבורה. אלא לי הכסף ולי הזהב נאום הוי"ה הוי"ה היינו מדת תפארת שבו כלולים שתי המדות חסד וגבורה, כי שניהם אחדות גמורה.

הנה זה לשון מו"ה רבי נתן ז"ל בליקוטי הלכות' (עבודת זרה ג, א) "וכשמתגבר המדמה על השכל ח"ו משם באין כל

גוונים עלאין בהם וכו' וכשמתנהרין הגוונים אזי הקדוש ברוך הוא מתגדל ומתפאר בהם בבחינת לי הכסף ולי הזהב. מבואר בליקוטי הלכות' שבבית המקדש האירו כלליות הגוונים העילאין כי שם היה בית אוצרות ה' וכסף וזהב ועשירות גדול מאד. והנה העשירות שהיה בבית המקדש היתה בתכלית הקדושה והזכות בלי שום שמץ אחיזת החיצוניות והיו מאירים בהם הגוונים העילאין בתכלית ההארה. ומי שנכנס לשם וראה את העשירות בוודאי האיר לו מתוך העשירות גדולת הבורא יתברך והתפארותו, בבחינת לי הכסף ולי הזהב' בהארה עצומה מאד, שהיא הארת השכל [היפך המדמה] כמבואר בליקוטי הלכות'. ובפרט בעת הקרבת הקרבנות שהם בחינת זבחי אלקים רוח נשברה' שמשבר את כח המדמה בעולם בבחינת 'ומעין החכמה מן המקדש יצא'. וכן יהיה לעתיד לבא כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו, כמבואר במאמר (אות א).

יח) וכשמתנהרין הגוונים וכו' ונעשה מהם בגדי ישע וכו' אסתכלותא וכו' מחמת הפאר הכל מסתכלין בו. בליקוטי הלכות' (עבודה זרה ג) מבואר דאבני החושן והאפוד הם בחינת הגוונים העילאין ולכן היה חקוק בהן שמות בני ישראל, כי עיקר הגוונים מאירים בישראל כמבואר במאמר בבחינת ישראל אשר בך אתפאר' ומזה נעשה בגדי ישע. ולפי דבריו מה יפית ומה נעמת דברי רבינו בתחילת המאמר שהשמיר רומז על הכנעת המדמה שהוא לב האבן. כי מבואר בגמרא (סוטה מח) "תניא אבנים הללו אין כותבין אותן בדיו משום שנאמר פתוחי חותם. ואין מסרטין עליהם באיזמל משום שנאמר במלואותם. אלא כותב עליהם בדיו [שמות שבטי יה] ומראה להן שמיר מבחונין והן נבקעות מאליהן

ובשביל זה העכו"ם תאבין לממון ישראל וכו' אבל דע תיבה ומיד כשהעכו"ם מקבל ממון ישראל תיבה ומיד נתעלם החן והפאר בתוך הממון. מובא בספר 'עטרת ישועה' על דברי רש"י (בראשית כו, יג ד"ה 'כי גדל מאד') "שהיו אומרים זבל פרידותיו של יצחק ולא כספו וזהו של אבימלך". שכאשר אומות העולם חוטפים השפע מישראל הוא מכונה זבל, וזה 'זבל פרידותיו של יצחק', מלשון פרידה והבדל, כשהשפע נפרד ח"ו מזרע ישראל ועובר לסטרא אחרא נקרא זבל, וזה 'ולא כספו וזהו של אבימלך' שאצל אבימלך אינו נקרא עוד כסף וזהב.

ויתבאר ביותר על פי דברי רבינו כאן "שהיו הכל אומרים זבל פרידותיו של יצחק ולא כספו וזהו של אבימלך", כי כשהכסף נפרד מיצחק ובה לאבימלך הגוונים עילאין אינן מאירין עוד, כי הפאר והחן נעלם מהם עד שנחשבים לזבל ופסולת. וזהו 'שהיו הכל אומרים' כלשון רבינו שבעת שהממון ביד הישראלי 'מחמת הפאר הכל מסתכלין בו', 'והכל תאבין להסתכל על הפאר והחן'.

עוד יובן באופן נפלא כיצד מרומזים דברי רש"י הקדוש בד"ה 'כי גדל מאד', דהנה רבינו קורא לגוונים אלו 'גדולה ופאר', כי על ידם מתגלה גדולת הבורא והכל רואים את גדולת ישראל, שדייקא אצלם מתגלים הגוונים עילאין בכסף וזהב, כי הם הפאר של השם יתברך והוא מתפאר בהם, כמו שכתוב ישראל אשר בך אתפאר.

וזה 'כי גדל מאד', מאד דייקא, על דרך דברי רבינו במאמר 'צוית צדק' (לקו"מ סי' כג) "מאד זה ממון". וזה 'כי גדל מאד', כי נתגלה גדולתו ותפארתו על ידי הממון.

האמונות כוזביות שבאין מבלבול המדמה [כמבואר במאמר 'תקעו-תוכחה' (לקו"מ תנינא סי' ח)] ומשם נמשכין כל העבודות זרות שבעולם. כי כל העבודות זרות כל אחיזתם מבחינת כסף וזהב, כמו שנאמר עצביהם כסף וזהב, וכתוב עצבי הגוים כסף וזהב וכו' וכמו שנאמר ודי זהב וכו', כמו שאמרו רבותינו ז"ל. וכמו שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל, היינו מחמת שבקדושה עיקר התגלות אלקותו וגדלותו יתברך הוא על ידי התגלות הגוונים שבכסף וזהב כנ"ל. כמו כן להיפך את זה לעומת זה עשה אלקים, שמי שפוגם בממון ואינו מגלה הגוונים המאירין בהם שהם גדולת הבורא יתברך, אזי מתגבר בו המדמה כנ"ל ומטעהו מהיפך אל היפך, שעושה מהכסף והזהב אלהים אחרים וכל זה מפגם נפילת והעלמת הגוונים כנ"ל, כי מחמת שבהכסף והזהב מלובשין גוונים עילאין [מדות חסד וגבורה] שהם עיקר גדולת הבורא יתברך והתגלות אלקותו יתברך, על כן כשנפגם הכסף והזהב אצלם אזי הם נאחזין מאלו הגוונים הנפולין ועושין מהם עבודה זרה, אלהים אחרים, מחמת שבשרשם אלו הגוונים הם גבוהים מאד והם התגלות אלקותו יתברך כנ"ל. וזה שנאמר ובכל מקום מוקטר ומוגש לשמי, [ודרשו חכמינו ז"ל] דקרו ליה אלקא דאליקא. כי שורש העבודה זרה הוא מניצוצי הקדושה של הגוונים עילאין שנפלו אצלם". לכשתבונן תראה שדברי מו"ה רבי נתן ז"ל הן פנימיות דברי מפרשי הזוהר המובא לעיל. והכל נהיר בהיר וצהיר.

ב) מקום הגוונים אינו אלא אצל איש הישראלי וכו' מחמת הפאר הכל מסתכלין בו כי בולם מתאוין להסתכל בו אבל כל זמן שהכסף וזהב אצל העכו"ם או הגוונים נעלמים אורם ואינם מאירין וכו'

על כל פנים שיש אלוך יתברך רק שהוא נסתר ונעלם ועל כן מבקשים איה מקום כבודו. ובזה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו וכו' כי עיקר הקדושה שיתגלה כבודו יתברך". ומסתמא הוא הענין המבואר כאן שעל ידי התגלות גדולתו יתברך נכנעים הקליפות ומתבטלים. והרי מבואר בליקוטי הלכות' דכל העכו"ם הם מצד המדמה, אם כן איך יכולים להסתכל ולראות את החן והפאר שבממון ישראל, הלא זה בחינת גדולתו יתברך שעל ידי התגלותו מתבטלים תיכף ומיד.

עוד אפשר לבאר על פי דברי רבינו במאמר 'ואלה המשפטים' (לקו"מ סי' י) [והוא מהזוהר] דמאד היינו עכו"ם, [רבינו מבאר שם את הפסוק (תהילים מח, ב) "גדול ה' ומהולל מאד", כשהוא מהולל מהעכו"ם אזי הוא גדול, כי עיקר גדולתו כשגם העכו"ם ידעו שיש אלקים שליט ומושלן]. וזה "כי גדל מאד" מאד היינו העכו"ם שהיו אומרים זבל פרידותיו, כמבואר במאמר (כאן) שהם מודים שאין הגדולה והפאר אלא אצל ישראל כמו שאמר אבימלך הנה נתתי לאחיך.

ואפשר דדווקא כשהעכו"ם באים להתגרות בישראל, כמו שהיה במצרים שרצו למונעם מלצאת ולעכבם מלעלות במדריגות הקדושה ולהתקרב להשם יתברך, שזה נמשך מריבוי ניצוצות הקדושה הכלואים אצלם שהגיע זמנם להתברר שאז הם מתגברים, כמבואר במאמר 'ויהי הם מריקים שקיהם' (לקו"מ סי' יז) ועוד. ואזי כשמתגלים הגוונים העילאין ומתגלה גדולת הבורא יתברך על ידי ריבוי הצדקה לעניים הגונים, אז עולים הניצוצות שהגיע זמנם להתברר ונכללים בתוך הקדושה ועל ידי זה נכנעים הקליפות וישראל עיילין לתרעא ושערי הקדושה ומתקרבים להשם יתברך. אבל כשהעכו"ם אינם מתגרים בישראל הם תאבין לממון ישראל ונהנים מהגוונים שבהם בעת הסתכלותם בהם ויכולים לסבול האור לפי שעה.

וכשביל זה העכו"ם תאבין לממון ישראל אף על פי שיש להעכו"ם כסף וזהב הרבה תאבין לדינר של יהודי כאלו לא ראה ממון מעולם וכו' כי עיקר הפאר והחן לא נתגלה אלא אצל ישראל. נראה דתאבון העכו"ם להסתכל על הפאר והחן שבממון ישראל אינו אלא כדי לינוק ממנו. ואינו דומה

כא) וכשמתנהרין הגוונים אזי הקדוש ברוך הוא מתגדל ומתפאר בהם וכו' מחמת הפאר הכל מסתכלין בו וכו' ובשביל זה העכו"ם תאבין לממון ישראל וכו' כי עיקר הפאר והחן לא נתגלה אלא אצל ישראל וכו' כי על ממונם של הישראלי שורה הפאר והחן. מבואר דמה שהכל תאבין להסתכל בממון של ישראל הוא מחמת הארת החן והפאר דקדושה שמתגלה בהם. גם העכו"ם מה שתאבין לממון ישראל הוא מצד החן והפאר השורה בהם אלא שכשהממון נכנס לידם, החן מתעלם. וצריך ביאור דלעיל מבואר דעל ידי התגלות הגוונים מתבטלים הקליפות הבאים מהמדמה דסטרא אחרא, כי מרוב התגלות הקדושה אינם יכולים להתקיים. וכידוע מהפסוק (שמות יב, יב) "ועברתי בארץ מצרים" שתרגמו "ואיתגלתי" שמרוב התגלות הקדושה שהיה על ידי התגלות כבוד השם יתברך במצרים נכנעו ונתבטלו הקליפות ועל ידי זה נגאלו ישראל ויצאו ממצרים. וכמבואר במאמר 'איה' (לקו"מ תניא סי' יב) זה לשונו "כי חיות הקליפות הוא רק מההסתרה מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה עד שאין יודעין ממנו יתברך כלל. אבל תיכף כשמבקשים איה מקום כבודו, נמצא שיודעים

לרצון והתאבון של הניצוצות אל הפאר והגוונים שהוא כדי להתברר ולהתקן ולעלות ממקומם, כמבואר לקמן (אות כד).

(כג) ישע אסתכלותא כמו ישעו אל ה' מחמת הפאר הכל מסתכלין בו כי כולם מתאווין להסתכל בו. וכמבואר בזוהר שם "מאן דבעי לאסתכלא בי בגוונים דילי, יסתכל. מאי טעמא, משום דכתיב מעיל צדקה יעטני, צדקה ממש, דגוונים ביה אתגליפו".

(כד) מחמת הפאר הכל מסתכלין בו כי כולם מתאווין להסתכל בו. ענין ההסתכלות בגוונים וחיבורו אל כלל המאמר, נראה ד'הכל' עיקר הכוונה לניצוצי הקדושה שנפלו למדמה דקליפה, וגוונים אלו הם שרשן וכשמגיע זמן בירורם אזי על ידי הסתכלותם בגוונים מתעלים ונכללים בהם ונכנע ומתבטל המדמה דקליפה שכל חיותה מנפילת הניצוצות. וכמבואר הרבה ב'ליקוטי הלכות' שעל מאמר זה, שעיקר הכנעת הקליפות והמדמה הוא על ידי בירור הניצוצות ועלייתם לשרשם.

(כה) עיני ה' זה גוונים עילאין. יתבאר בפשיטות שעיקר היופי הוא בעינים כדברי חכמינו ז"ל (תענית כד). וכלשון הפסוק (שמואל א טז, יב) "יפה עיניים".

עוד אפשר לבאר על פי המובא במאמר 'אור הגנוז' (לקו"מ סי' טו בסוף) על פסוק "עיני בנאמני ארץ" דעיני ה' הוא ספירת הדעת הכלול מחמש חסדים וחמש גבורות והם עשר הויות [שמות הוי"ה] שעולים יחד שתי פעמים כמספר 'עין', כי חסד וגבורה הם בחינת כסף וזהב כידוע והן הן הגוונים.

(כו) וזה שאמר אבימלך לשרה וכו'. כי חמדתו של אבימלך היתה ליופיה של

שרה, שהוא בחינת היופי והפאר והגוונים ששורין על אשה יראת הוי"ה, בחינת השכינה, כדברי רבינו להלן בענין כו-תל. וזהו "נקיון כפים אין כאן" שנפלו אצלו הגוונים עילאין. ולכן נתן אלף כסף להחזיר מה שלקח.

(כז) שכל פרוטה נצטרף לחשבון גדול. כי על ידי צדקה מאירים הגוונים בכל ממנו וזהו חשבון גדול. כי בהתכללות הגוונים זה בזה נתרבה החשבון בריבוי מופלג כידוע.

(כח) וזה דווקא על שער וכו' אבל אחר כך נעלם החן. היינו מהממון שנתן לעכו"ם נעלם החן. אמנם על ידי נתינה זו מאירים הגוונים בכל הממון שנשאר אצלו וזה אינו נעלם.

(כט) העכו"ם הנקראים בת רבים. עיין במדבר רבה (פרשה ב, טז) "אם יתכנסו כל אומות העולם ליטול את האהבה שבינו לבין ישראל אינן יכולין שנאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ואין מים רבים אלא אומות העולם שנאמר הוי המון עמים רבים". וכן הוא בשיר השירים רבה (פרשה ה, ח). וכן הוא במדרש שוחר טוב (מזמור ג ומזמור ד) על פסוק "רבים אומרים לנפשי". וכן הוא במדרש תנחומא (תשא ד).

(ל) כ"ו זה בחינת שם הקדוש שהוא בחינת גוונים כמו שכתוב ה' אורי וכו' וישעי שהוא בחינת בנדי ישע. יתבאר גם עם פשוטו של מקרא 'ישעי' היינו ישועתו, שעל ידי התגלות הגוונים ושכירת המדמה תבוא ישועתו, וינצל מהקליפות שהם הדמיונות והמחשבות והתאוות וכו', כמבואר במאמר. וזהו המשך הפסוק "ממי אירא ה' מעוז וגו' ממי אפחד אם תקום עלי מלחמה בזאת אני

בוטח", שעיקר בטחונו להנצל מהקליפות הוא על ידי יה' אורי' היינו התגלות הגוונים.

אי אפשר להשיג בספירות העליונות רק על ידי המלכות.

נמצא שבתוכה כותל רמוזים כל הגוונים ועיקר התגלותם הוא על ידי השחרות שהיא המלכות. ואולי לכן אומר רבינו דעיקר התגלות הגוונים הוא על ידי נתינת צדקה לעני הגון, כי עני הוא במקום השכינה כידוע ובוודאי עני הגון. ובנתינת הצדקה מתקנים את השכינה ועל ידי זה מאירים הגוונים.

והנה מבואר במאמר (אות א) דעיקר הכנעת המדמה והארת החכמה היה בבית המקדש עד שנחרב. וב'ליקוטי הלכות' מבואר שבבית המקדש האירו כלליות הגוונים שעל ידם עיקר הכנעת המדמה והארת החכמה, כי מעין החכמה מן המקדש יצא.

ובימינו אנו, מעולם לא זזה שכינה מכותל מערבי ונקרא מערבי על שם שמתערבין שם ונכללים בו כל הגוונים. ומשם מאירים להכניע כל הקליפות המונעים את ישראל מעבודת השם יתברך ולתת לו פאר ושבת. ובכח ההארה זו מקבל כל אחד כח בכל מקום שהוא להתגבר על יצרו.

ועיין צל"ח (ברכות מח: ד"ה אותו יום שניתנו) זה לשונו "שלא נחשוב ח"ו שכיון שאנחנו חוץ לארץ הקדושה ואין לנו משכן ושכינה בתוכנו אי אפשר לנו להתגבר על יצרנו הרע שמחטיא אותנו ואיך נוכל לעמוד נגדו שהוא מלאך ואנחנו בשר ונחשוב שעל כרחנו יחטיא אותנו וכו' לכן הראה אותנו הקדוש ברוך הוא מופת וכו' כן אנחנו, אף שאנחנו חוץ למשכן שכינה והשכינה לא זזה מכותל מערבי משם משפעת עלינו לסייע להבא להטהר שיוכל לשמור עצמו מסרחון העבירות ולהתקדש בקדושת התורה".

א) וזהו שאמרו סני דכי אתונא אחוי לן מנא דלא שויא לחבלא ואייתי בודיא ופשטוהו ולא עייל לתרעא ואמר לון אייתו מרא וסתרי לפתח עם הכותל וכו' ועצה היעוצה על זה סתירת הפתח שהוא המדמה וכו' וסתירתו על ידי הגוונים הנ"ל שהוא גדולת הבורא הנ"ל והם בחינת כותל כו-תל כו זה בחינת שם הקדוש שהוא בחינת גוונים כמו שכתוב ה' אורי שהוא אורות הגוונים וישעי שהוא בחינת בגדי ישע הנ"ל והוא תל שהכל פונים לו ותאכין להסתכל בו. אלו הן דברי הזוהר המצוין על הדף (משפטים קטז.) "שכינתא תתאה כותל מערבי דיורא דילה [כמאמר חכמינו ז"ל (תנחומא שמות י) "מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי"]", על שם דאיהו תל שהכל פונים בו, כו-תל, הוי"ה-כו, ודאי שכינתא איהו תל דיליה, על שם קווצותיו תלתלים שחורות כעורב". כ"ו היינו הוי"ה, זעיר אנפין. תל היינו שכינה, מלכות. ורבינו מפרש ד'כו-תל' היינו הגוונים. נמצא דיש כאן ארבע בחינות גוונים, חסד גבורה תפארת, שהם עיקר זעיר אנפין והם תלת גוונים דעינא והמלכות היא הבת עין, שחרות דעינא, שעל ידה עיקר הראיה של התלת גוונים. ועליה נאמר "שחורה אני ונאווה" כי עיקר היופי של התלת גוונים מתגלה על ידה [עיין מאמר 'מישראל דסכינא' (לקו"מ סי' ל)]. וזה מה שנאמר בזוהר שם לעיל מיניה על המלכות "מגו חשוכא נפיק נהורא" שהיא בחינת חושך נגד זעיר אנפין וממנה נפיק ומתגלה האור דשם הוי"ה, זעיר אנפין [וכדפירשו המפרשים שם], בבחינת "יתרון האור מן החושך", מן החושך דייקא. כי על המלכות נאמר 'זה השער להוי"ה', כי

והשיב להם רבי יהושע שכל זה 'בודיא', דמיון, קליפת המדמה שעומדת בשער הקדושה ואינה מאפשרת לבני אדם ליכנס על ידי התגברות המחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות.

ובדמיון המחצלת רמז להם רבי יהושע שבאמת בקל אפשר לקפל ולהתגבר על המניעה ולהיכנס בשער הקדושה אלא שהמדמה מרמה את האדם כאילו היא חומת ברזל שאי אפשר לסתרה, כמשל הידוע של הבעש"ט זיע"א (הובא בליקו"מ תנינא סי' מו) על מלך שעשה על ידי אחיזת עינים שבעה חומות סביב האוצרות ולרוב העולם נדמה שהם חומות חזקות שאין שום דרך לעבור דרכם.

והנה רבינו מסמך לדברי רש"י שמבאר את תיבת תרעא 'פתח', את דברי חכמינו ז"ל 'הבא לטמא פותחין לו'. כי הנה במאמר 'תהומות יכסיומו' (לקו"מ סי' ט) ובמאמר 'צוהר תעשה לתיבה' (סי' קיב) מביא רבינו את הפסוק 'סביב רשעים יתהלכון' [המובא גם במאמר זה] לענין המדמה על המחשבות זרות ומבאר שם דכשהאדם עומד להתפלל באים מחשבות זרות וקליפות ומסבכים אותו ונשאר בחושך ואין יכול להתפלל וכו' "ודע שיש פתחים הרבה בחושך הזה לצאת משם, כמו שאמרו חכמינו ז"ל הבא לטמא פותחין לו, יש לו פתחים הרבה, נמצא שיש פתחים הרבה בחושך גם לצאת משם. וכיון שנמצא שם פתחים היו יכולים לצאת, רק הכסיל בחושך הולך ולא יראה הפתחים לצאת". עד כאן דבריו.

והנה פתחים אלו הלא אינם פתחים גשמיים המשמשים לכניסה ויציאה, והכוונה

הנה דבריו ז"ל מתבארים כמין חומר על פי דברי רבינו במאמר, שבזמן שהמקדש היה קיים זכינו להתגבר על יצרנו בכח הארת הגוונין שהאירו במקדש. ועכשיו אף שחרב בית המקדש אמנם מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי ועדיין מאיר שם הארת הגוונין, בחינת ההתפארות שהשם יתברך מתפאר בישראל, בחינת ישראל אשר בכ אתפארו' ובפרט כשנותנים צדקה לעני הגון שמעוררים בזה את ההתפארות ובכח זה אפשר ואפשר להתגבר על היצר הרע, להכניע את המדמה ולעייל לתרעא שהם שערי הקדושה.

וזהו שאמרו סני דכי אתונא אחוי לן מנא דלא שויא לחבלא ואייתי בודיא ופשטוהו ולא עייל לתרעא ואמר לון אייתו מרא וסתרי לפתח עם הכותל. בדברי הגמרא אפשר להקשות מדוע הורה להם רבי יהושע בן חנניה להביא מחצלת, הלא מחצלת אפשר לקפל ולהעבירו דרך הפתח מבלי לסתרו ולא הורה להם להביא חפץ מוצק שאי אפשר לקפלו ולהעבירו בפתח בלתי עם סתירת בנין הפתח והכותל.

אולם רבינו מגלה לנו את הסודות הטמונים בדברים אלו ועל פיהם יובנו הדברים היטב.

כי זקני אתונא שאלו מי זאת הקליפה 'דלא שויא לחבלא' שאינה שמה לנגד עיניה ההפסד והחבלה שנפסדה מהאיש שכבר עלה ונכנס במדריגה העליונה והיא מתגברת ומתעוררת שוב כאשר האיש מהמדגה התחתונה מבקש לבוא בשער המדריגה העליונה.

לסיבות, כלומר לנסיונות ולמניעות הבאים מצד הסטרא אחרא הגורמים לאדם לצאת אל הטומאה ומרחיקים אותו מהקדושה. ואם כן כוונת רבינו כשאומר שבאותם הפתחים יכול גם להיכנס אל הקדושה, כוונתו דאותם הסיבות שגרמו לו לצאת מהקדושה, על ידם דייקא יכול לשוב ולהיכנס אל הקדושה. וצריך להבין איך יתהפכו הסיבות שגרמו לו לטמא לסיבות שעל ידם גופא יחזור ויכנס אל הקדושה.

ואפשר דזה על דרך שרבינו מפרש את הפסוק (שמות כ, יח) "ומשה נגש אל הערפל אשר שם האלקים" (לקו"מ סי' קטו) "כאשר מדת הדין מקטרג על האדם ואינו מניח אותו לילך בדרכי השם יתברך ומזמין לו מניעה והשם יתברך חפץ חסד הוא ומסתיר את עצמו כביכול בתוך המניעה ומי שהוא בר דעת מסתכל במניעה ומוצא שם את הבורא ברוך הוא כמו דאיתא בירושלמי אם יאמר לך אדם היכן אלקיך תאמר לו בכרך גדול שבארם. ומי שאינו בר דעת כשרואה המניעה חוזר תיכף לאחוריו". ואדרבה במקום שהחושך גדול יותר שם גנוז ונסתר אור גדול יותר כדאיתא בזוהר הקדוש. ובהתבוננות יכול האדם לראות שבאותם הסיבות עצמם יכול להתקרב אל השם יתברך.

ובמאמר 'להתחזק נגד היצר הרע' (ליקו"מ סי' עב) ז"ל "כי מי שיש לו שום דעת

ויודע מעט מגדולת אדונינו הבורא יתברך שמו וכו' בוודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנסיון", כי מצד האמת אין שום קושי לעמוד בנסיון, ומה שנדמה לאדם כנסיון ומניעה הוא מצד קליפת המדמה כמבואר במאמר זה, ועל ידי מעט דעת יכול האדם להווכח שאין כאן נסיון ואין מניעה, אדרבה הוא ימצא שם את

השם יתברך ויתקרב אליו. ואפשר דלכן הביא רבינו את מאמר חכמינו ז"ל 'הבא לטמא פותחין לו' לענין המדמה, כי באמת מה שנראה כנסיון ומניעה הוא מחמת החושך שהוא קליפת המדמה שעומד ליד שער הקדושה. ובאמת האדם עומד ליד שער הקדושה ובקל יכול להיכנס בפנים אל הקדושה, רק שהקליפה המסבבת את הקדושה מכל צד מחשיכה את המוח ונדמית המניעה כחומה בצורה. אך באמת יכול להפוך את המניעה לשער וכניסה אל הקדושה. וזה סתירת פתח הטומאה כי היא רק מחצלת שפשטוה ובקל אפשר להעביר אותה מהפתח ולהכנס לשער קדושה.

ואפשר דזה ענין הגוויין הגנוזים בכסף וזהב, דהנה תאוות ממון היא התאוה היותר קשה להתגבר עליה, אך הממון בשרשו הוא אור צח ומצוחצח, כמובא במאמר 'צוית צדק' (לקו"מ סי' כג). וכלשון רבינו שם "מי הוא הפתי יסור הנה להשליך תענוג רוחני וליקח תענוג עב". היינו שהתאוה אל הממון אינו בר ערך כלפי התענוג הרוחני שבפנימיות הממון עד שמי שנמשך אל הגשמיות נקרא פתי וכסיל אשר בחושך הולך ומזניח האור צח ומצוחצח של הגוויין שבתוך הממון, הרי שעל ידי התגלות הגוויין יכול בקל לסתור הפתח שהוא המדמה ולכנס בשער הקדושה.

א וזה שאמרו פני דבי אתונא. רבי יהושע בן חנניה היה החכם דקדושה שעמד מול חכמי יון שחכמתם באה מקליפת המדמה. וכל השאלות והתשובות שביניהם היה ויכוח בין הקדושה לקליפות [כמו שרבינו מבאר חלק מדבריהם בכמה מאמרים בספר 'ליקוטי מוהר"ן' (סי' כג - לא)].

כי קליפת המדמה עומדת תמיד סביב לקדושה בבחינת 'סביב רשעים יתהלכון', להזמין מניעות ובלבולים לעובדי השם להחליש דעתם ולהרפות ידם, כמבואר במאמר. והנה הם עצמם יוצרים את המניעה ועל ידה הם רוצים לבלבל את העובד השם יתברך, בלחשם על אזנו ולבו שעבודת השם והעסק בתורה ותפילה ומעשים טובים הם 'מנא דלא שויא לחבלא' כי גם אם תצליח פעם ופעמיים הלא תחזור ותיפול. וזה מה שרבינו אומר להלן במאמר (בהשמטות), זה לשונו "ובזה טועין החסידים הרבה שפתאום נדמה להם שנפלו מעבודת השם. ובאמת אין זה נפילה כלל, רק מחמת שצריכין לעלות ממדרגה למדרגה ואז מתעוררין ומתגברין מחדש הקלפות שהם התאוות והבלבולים והדמיונות והמחשבות והמניעות כנ"ל, על כן צריכין להתגבר בכל פעם מחדש לחזור ולהכניע ולשבר הקליפות והמניעות וכו' שבכל מדרגה ומדרגה מחדש. אבל באמת אין זה נפילה כלל כנ"ל".

וזה מה שהשיב להם רבי יהושע בן חנניא שהוא החכם האמת דקדושה, שכל דבריהם 'בודיא', דמיון שוא ושקר, כי אין זה נפילה כלל, וכל תנועה ותנועה בעבודת השם מועילה מאד, בבחינת 'ישראל אשר בך אתפאר', ככל דברי ההתחזקות של רבינו במאמר זה ובמאמר 'אזמרה' (לקו"מ סי' רפב) ובשאר מאמרים. וכלשון קדשו במאמר המתחיל 'כשאדם נכנס בעבודת השם' (לקו"מ תנינא סי' מח) שאפילו "איש כזה, שהוא מגושם כל כך, כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמיותו ופונה להשם יתברך היא גדולה ויקרה מאד מאד, ואפילו נקודה קטנה מאד שהוא נעתק מגשמיותו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה וכמה אלפים פרסאות בעולמות עליונים". היינו שמכל תנועה נעשים

תיקונים נפלאים בעולמות העליונים. ועל זה ישמח מאד ויחזק עצמו להיות בשמחה תמיד, כמבואר שם בהמשך המאמר. וזה מה שמבואר גם במאמר דילן להלן (אות ה) "גם דע שכדי להכניע הקליפה המסבבת שבכל מדרגה כנ"ל, צריך שיעורר שמחה של מצוה על עצמו, שישמח על ידי שיזכור שזכה להתקרב להשם יתברך וזכה להתקרב לצדיקים המקרבים אותו להשם יתברך. ועל ידי השמחה זו משבר הקליפה ונכנס למדרגה שניה".

וזה שרבי יהושע בן חנניא אייתי להם בודיא [מחצלת] ואמר להם אייתו מרא וסרתו לפתח עם הכותל, בזה הראה להם שכל המניעות הם דמיונות שוא ושקר, כי כאשר יפקח האדם את עיניו יראה שאין שום מניעה בעולם כמו שביארנו לעיל.

וזה שאמר להם לסתור הפתח עם הכותל, כו-תל סוד הגוונים וההתפארות שהשם יתברך מתפאר עם כל נקודה טובה של כל אחד מישראל עד שכל הניצוצות הנפולין שהם הנקודות טובות תאבין להסתכל ולהכלל בתוך הגוונים המאירין ביותר מתוך התכללות הנקודות והניצוצות דקדושה שמתנהרין זה מזה ועל ידי זה מתבטלים הקליפות והדמיונות ועובדי השם זוכים לעלות מדרגא לדרגא.

לד) ולא עייל לתרעא היינו שלא יכול האיש לכנס לשער קדושה שהיא השכל. בכל מקום קודש דא חכמה.

אות ה

לד) גם דע שכדי להכניע הקליפות וכו' צריך שיעורר שמחה של מצוה. היינו שעל ידי

שמחה של מצוה מתגלים גדולות הבורא כמו על ידי צדקה ונכנע המדמה.

אפשר דזה מרומז בפסוק 'כי הלבישני בגדי ישע' המובא במאמר לגבי התגלות גדולות הבורא. דתחילת הפסוק הוא "שוש אשיש בה' תגל נפשי באלקי כי הלבישני בגדי ישע". שעל ידי השמחה והששון בהשם נעשים בגדי ישע.

השמוטה

ל"ו ודע וכו' וזה בחינת הרמה מה שאחד מגביה ומרים את חברו וכו'. עיין מה שכתבנו לעיל (אות ז).

ל"ז אחר שאמר מאמר הנ"ל וכו' אמר אז צריבין לקרוא לו ולכנות לו שם אחר וכו' דהיינו שלא לקרותו עוד בשם יצר הרע רק בשם כח המדמה וכו'. ב'כוכבי אורי' מהגאון הקדוש מו"ה רבי אברהם בן רבי נחמן (חלק חכמה ובינה) כתב "נראה לפי עניות דעתי לרמז וכו' על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל (סוכה נב.) שבעה שמות יש לו ליצר הרע, וידוע ליודעי חן שהם בחינת השבע מדות דסטרא אחרא, כי זה לעומת זה עשה אלקים כנגד שבע מדות הנמצאים בהקדושה וכו'. והנה עד הנה לא היה בעולם כי אם הארת השבע מדות וכו' על כן לא היה כנגד זה כי אם שבע כוחות היצר הרע שהם בחינת שבעה שמות שיש לו. אבל משבא אדמו"ר ז"ל לעולם והתחיל להאיר ולהופיע עלינו המדה השמינית שהיא בינה עילאה שהשיגה בתכלית השלימות וכו', על כן זה לעומת זה גברה ועצמה עד מאד גם המדה השמינית של

הסטרא אחרא, שהיא בחינת מדמה, כי בינה דקדושה הוא בחינת מבין דבר מתוך דבר, וזה לעומת זה בינה דסטרא אחרא הוא בחינת מדמה דבר לדבר בשוא והבל".

ויפה הטעים ידידי הרב החסיד רבי בנימין פראנק שליט"א דהפסוק 'סביב רשעים יתהלכון' המובא במאמר (אות ב) לענין סיבובי הדמיונות המסבבים סביב הקדושה שבכל מדריגה, נאמר בתהלים במזמור (יב) המתחיל 'למנצח על השמינית', היינו המדה השמינית, בינה ליבא, שהוא המכניע את קליפת המדמה שבלב המדה השמינית דסטרא אחרא.

ולפי דברי מו"ה רבי אברהם נבין פלאות במה שרבינו קבע שם החסידות 'ברסלב'. כמבואר ב'חיי מוהר"ן' (מעלת המתקבים מט) ש'ברסלב' מרומז בפסוק (יחזקאל לו, כו) "והסירותי לב האבן מברשכם ונתתי לכם לב בשר", ואיתא במדרש (בראשית רבה פרשה לד) "אל תקרי בשר אלא בסר", 'לב בסר' אותיות 'ברסלב'. כי בתחילת המאמר מבואר שהמדמה שבלב נקרא לב האבן, ולעומתו בקדושה הוא לב בשר, בינה לבא, מדתו של רבינו שהאיר בעולם מדת בינה לבא, לב בשר, להכניע את המדמה, לב אבן.

ויובן עם זה מה שמבואר לעיל במאמר "גם דע שכדי להכניע הקליפה המסבבת וכו' צריך שיעורר שמחה של מצוה על עצמו וכו' שישמח ע"י שיזכור שזכה להתקרב להשי"ת וזכה להתקרב לצדיקים המקרבים אותו להשי"ת" והבן. גם ידוע דשורש השמחה הוא בבנינה ליבא, בבחינת (תהלים קד, טו) ויין ישמח לבב כידוע.

